

TYÖNEUVOSTO

Mikonkatu 4, PL 34
00023 Valtioneuvosto
puh. 09-645 593

LAUSUNTO

8.12.2004

Nro 1399-04

Diaarinro 15/2004

Lausunnonpyytäjä:

Oulun käräjäoikeus

Asianosaiset:

X kantajana ja Y vastaajana

Asia:

Vuosilomalain soveltaminen

Vireille:

4.6.2004

Lausuntopyyntö

Oulun käräjäoikeus on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa siitä, sovelletaanko kantajan ja vastaajan väliseen sopimukseen vuosilomalain säännöksiä eli onko kantajaa pidettävä työsopimussuhteessa olevana työntekijänä vai itsenäisenä yrittäjänä.

Esitetty selvitys

Tausta:

Käräjäoikeudessa on vireillä riita-asia, jossa kantaja X on vaatinut, että vastaaja Y veloitetaan suorittamaan hänelle lomakorvausta erittelyn mukaan (1.4.1999 alkaneesta lomamääräytymisvuodesta lukien 24.7.2002 saakka) ja korvausta työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä viivästyskorkeineen.

Kantajan mukaan asiassa esille tulevat aineelliset ja muodolliset seikat vaikuttavat sopimuksen kokonaisarviointiin ja puoltavat tulkintaa, jonka mukaan kantaja on tehnyt työtä työsuhhteessa. Vastaaja ei ole antanut kantajalle lainkaan vuosilomaa eikä lomakorvausta. Vastaaja irtisanoi työsopimuksen ilman työsopimuslain 7 luvussa säädettyä perustetta päättymään 24.7.2002. Vastaaja on velvollinen suorittamaan korvauksen työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä. Korvauksen suuruutta määrättäessä korottavina tekijöinä on otettava huomioon useita tekijöitä.

Vastaaja on kiistänyt kanteen perusteeltaan. Kantajan ja vastaajan välillä ei ole ollut työsuhdetta. Kantajan ja vastaajan välillä ei ole ollut myöskään muuta sopimussuhdetta. Kantaja ei ole missään vaiheessa kyseenalaistanut asemaansa itsenäisenä yrittäjänä ja sen jälkeen Osuuskunta K:n edustajana. Osapuolten välillä ei ole missään vaiheessa keskusteltu siitä, onko kantaja työsuhhteessa. Kantaja ei ole missään vaiheessa vaatinut vuosilomakorvauksia tai muita työsuhhteeseen liittyviä etuja. Kantaja on ollut tietoinen siitä, että hänen on itse huolehdittava vakuutuksista ja eläkemaksuista.

Vastaajan mukaan kysymyksessä ei ole rajatapaus yrittäjyyden ja työsuhteen välillä. Vastaajan ja Osuuskunta K:n välistä sopimussuhdetta ei voida jälkikäteen vastoin osapuolten hyväksymää tarkoitusta katsoa kokonaisarvioinnilla työsuhteeksi.

Sopimussuhde:

Y on 22.7.1997 solminut sopimuksen Osuuskunta K:n kanssa. Sopimuksen mukaan Y tilaa perustettavalta osuuskunnalta datapäätelaitteiden ja -yhteyksien sekä asiakasverkkojen asennus- ja ylläpitopalveluja Lapin läänissä. Sopimuksen on allekirjoittanut Osuuskunta K / X.

Sopimuksen mukaan tilattavia töitä ovat D:n ja Y:n tai jonkin muun Z-yhtiön myymien datajärjestelmien, -päätelaitteiden ja -yhteyksien sekä asiakasverkkojen asennukset ja kytkentätyöt sekä näihin asiakaslaitteisiin, -verkkoihin ja yhteyksiin liittyvät viankorjaus-, huolto- ja ylläpityöt.

Sopimuksessa on sovittu työn tilaamistavasta ja tarvittavasta varastoinnista. Sopimuksessa on sovittu siitä, että Osuuskunta K pitää Y:n tuotteiden pientä välivarastoa omassa toimi-

pisteessään ja Y:n vuokraamissa laitekaapeissa toiminnan joustavuuden ja viankorjauksen nopeuttamisen vuoksi. Sopimuksessa on sovittu, että Y luovuttaa tiettyjä työvälineitä Osuuskunta K:n käyttöön (tarvittavat mittalaitteet, kannettava tietokone, tulostin ja GSM-puhelin liittymällä). Sopimuksessa on sovittu, että Y maksaa GSM-puhelimen kohtuulliset puhelinkustannukset (kohtuullisuus arvioidaan vertaamalla kuluja Y:n vastaavissa tehtävissä olevien henkilöiden puhelinkustannuksiin).

Sopimuksessa on sovittu Osuuskunta K:n velvollisuudesta pitää välivaraston kirjanpito ajan tasalla raportoimalla kuukausittain Y:n välivarastolle. Lisäksi Osuuskunta K on sitoutunut dokumentoimaan tekemänsä asennukset ja kytkennät yhteisesti sovitulla tavalla joko tietokoneohjelmalla tai paperilla. Työtä ei katsota valmiiksi ennen kuin Y on saanut työstä dokumenttitiedot.

Sopimuksessa on sovittu korvauksista ja kulukorvauksista. Y maksaa asennus- ylläpitovalmiudesta perusmaksuna 5000 mk / kk, valmiista asennustyöstä suoritmaksuna 700 mk / työ, viankorjaustyöstä, jota osuuskunta ei ole pystynyt puhelimitse korjaamaan 600 mk / työ ja puhelinneuvonnalla hoidetuista viankorjauksista 300 mk / työ. Arkisin klo 17.00-07.00 tehdyistä viankorjauksista maksetaan 30 %:lla korotettu korvaus ja viikonloppuisin perjantaista 17.00 – maanantaihin klo 07.00 tehdyistä viankorjauksista 50 %:lla korotettu korvaus. Korvaukset on sovittu maksettavaksi osuuskunnalle TOJ-järjestelmän raporttien mukaisesti kuukausittain kuukauden 10. päivään mennessä.

Sopimuksessa on sovittu Osuuskunta K:n oikeudesta laskuttaa päivärahaa, kilometrikorvauksia ja yöpymiskustannuksia sekä niiden suuruudesta.

Sopimuksen mukaan osapuolet pitävät seurantakokouksen, jossa tarkastellaan TOJ-raportit ja tilitysasiat sekä töihin liittyvää dokumentointia, kerran kahdessa kuukaudessa.

Sopimus on solmittu olemaan voimassa toistaiseksi. Sopimuksen mukainen irtisanomisaika oli molemmiin puolin kolme kuukautta. Työvälineet tuli palauttaa Y:lle sopimuksen rauettua. Y on irtisanonut alihankintasopimukseksi nimittämänsä sopimuksen 24.4.2002.

Kantaja toteaa tehneensä vastaajayhtiölle datajärjestelmien siirtoasennuksia ja vikojen korjausta korvausta vastaan yhtiön johdon ja valvonnan alaisena. Vuodesta 1992 lukien työtä tehtiin suullisen sopimuksen ja 22.7.1997 lukien kirjallisen sopimuksen perusteella. Vastaajan aloitteesta työskentelystä solmittiin vuonna 1997 kirjallinen sopimus. Sopimuksen mukaan se tarkoittaa yhtiön tilaamia töitä perustettavalta Osuuskunta K:lta. Sopimuksen lopussa sopijaosapuoliksi on merkitty Y ja Osuuskunta K / X. Kirjallinen sopimus ei muuttanut aiempaa käytäntöä. Osuuskunta K:ta ei ole perustettu eikä rekisteröity.

Vastaaja toteaa solmineensa 22.7.1997 ns. alihankintasopimuksen perustettavan Osuuskunta K:n kanssa. Vastaaja on tilannut kaikki vastaajan tai jonkun muun Z-yhtiön Lapin läänin alueella tarvitsemat asennus- ja ylläpitopalvelut Osuuskunta K:lta, jota kantaja on edustanut. Työt on tehnyt ja laskuttanut Osuuskunta K, jolle vastaaja on suorittanut kaikki palkkiot ja korvaukset. Sopimussuhteen laatua ei voida arvioida yksinomaan työsuhteen yksittäisten tunnusmerkkien arviointiin perustuvalla tavalla, vaan asiassa on otettava huomioon osapuolten välinen vapaasti tekemä sopimus ja molempien osapuolten samanlainen käsitys sen tarkoituksesta sopimussuhteen aikana.

Osuuskunta:

Y on solminut sopimuksen perustettavan Osuuskunta K:n kanssa. Asiakirjoissa on kahdet säännöt: toisessa osuuskunnan nimi on Osuuskunta K ja toisessa Osuuskunta K:n unelmat K. Asiakirjoista saatavan selvityksen mukaan osuuskunta olisi alun perin perustettu 4.6.1997, ja se olisi perustettu uudelleen 3.3.2000. Osuuskunta K:n sääntöjen mukaan osuuskunnan toimialana on maaseudun pienyritys, palvelutoiminta ja alihankinta. Sopimuksen vastaajan kanssa on solminut kuitenkin perustettava Osuuskunta K.

Työvälineet ja välivarasto:

Kantaja toteaa, ettei hän ole itse hankkinut työssä tarvittavia laitteita, välineitä eikä materiaaleja. Kantajalla ei ole ollut myöskään omaa myyntivarastoa. Kirjallisen sopimuksen mukaan kantajalla on ollut vastaajan tuotteita varten pieni välivarasto Oulussa. Varasto on kuitenkin ollut vastaajan eikä kantajan. Tämä osoittaa sen, että kantajan toimintaan ei ole liittynyt minkäänlaista riskiä.

Vastaaja toteaa toimittaneensa Osuuskunta K:n käyttöön tarvittavat mittalaitteet, kannettavan tietokoneen, tulostimen sekä GSM-puhelimen. Alihankintasopimuksissa on yleistä, että työtä tehdään myös työn tilaajan omistamalla työvälineillä. Vastaaja on luovuttanut Osuuskunta K:n käyttöön myös erikoistyövälineitä. Tällaisen sopimusehdon taloudellinen vaikutus on otettu huomioon sovittujen korvausten hinnoittelussa. Osuuskunta K:lla on ollut Rovaniemellä pieni välivarasto vastaajan tuotteiden säilyttämistä varten. Varasto on ollut Osuuskunta K:n omassa toimipisteessä ja vastaajan vuokraamissa ns. laitekaapeissa. Osuuskunta K:n oma toimipiste on sijainnut kantajan omistamassa rakennuksessa Rovaniemellä. Alihankintatyön tarkoitus, luonne ja asiakkaiden datayhteyksien ylläpitäminen ovat edellyttäneet sopimuksen mukaista varastointitapaa. Välivarastossa on säilytetty muun muassa vastaajan asiakkailleen vuokraamia erilaisia varalaitteita, kuten päätelaitteita ja modeemeja.

Työn suorittamispaikka ja -tapa:

Kantaja toteaa, että työ on suoritettu viestiasemilla ja vastaajan asiakkaiden luona eikä vastaajan omissa, toimintaa varten varustetuissa tiloissa. Kantajalla on ollut velvollisuus suorittaa työ henkilökohtaisesti eikä hänellä ole ollut oikeutta apulaisten tai sijaisten käyttöön vastaajaa kuulematta. Varamiehet ovat olleet vastaajan nimeämiä. Työ tuli suorittaa määräajassa, eikä kantaja saanut itse määrätä työaikaansa. Työn suorittamistapa ei poikennut muiden vastaajan palveluksessa olevien työn suorittajien asemasta.

Vastaaja ohjasi työtä hyvin kiinteästi. Yhteydenpito oli tiivistä. Jokainen asennus- ja korjaustehtävä tuli telefaxina. Työtehtävä oli kuvattu yksityiskohtaisesti. Lisäksi työtä on ohjattu ja valvottu puhelimitse ja välittömällä raportoinnilla. Kantajalla ei ole käytännössä ollut valinnanvaraakaan siitä, miten työ käytännössä suoritetaan ja organisoidaan.

Vastaajan mukaan työtä ei ole sen luonteen vuoksi voitu suorittaa työn suorittajan omissa toimitiloissa, vaan sopimuksen tarkoittamissa työkohteissa. Sopimuksen mukaan kantajalla ei ole ollut henkilökohtaista velvoitetta tehdä Osuuskunta K:lta tilattuja työsuorituksia. Työt on tilattu Osuuskunta K:lta, jolla on ollut oikeus valita työntekijät työkohteisiin. Pääosan työstä on

suorittanut kantaja, mutta kantajalla on ollut oikeus vastaajaa kuulematta käyttää työssään apulaisia ja sijaisia. Vastaajan tietojen mukaan töitä ovat tehneet myös muut henkilöt kuin kantaja. Kantajaa on säännöllisesti avustanut osuuskunnan toimitusjohtaja A, ja lisäksi osuuskunta on isoissa työkohteissa käyttänyt muitakin apulaisia, joiden henkilötiedot eivät ole vastaajan tiedossa. Vastaaja ei ole maksanut palkkaa kenellekään Osuuskunta K:n työntekijälle, eikä puuttunut millään tavoin käytettyjen apulaisten valintaan tai määrään tai nimennyt kantajalle varamiehiä. Vastaaja on vain tilannut osuuskunnalta valmiin työsuorituksen. Osuuskunta on päättänyt, kuka tehtävän suorittaa.

Kantaja on voinut itse määrätä työaikansa tehdessään Osuuskunta K:lta tilattua työsuoritusta. Vastaaja on tilauksen yhteydessä ilmoittanut ajankohdan, johon mennessä asennustyö on tehtävä. Osuuskunta K on saatuaan tilauksen sopinut suoraan asiakkaan kanssa asennus- tai korjaustyön ajankohdan toimitusaikojen puitteissa. Kantaja ja muut Osuuskunta K:n työntekijät ovat tehneet työtä vapaasti itse valitseminaan vuorokaudenaikoina ja viikonpäivinä. Vastaaja ei ole seurannut työaika. Alihankintasopimukseen liittyy niiden luonteen vuoksi aina jossain määrin johtoa ja valvontaa - tämä ei kuitenkaan ole työsuopimuslaissa tarkoitettua johtoa ja valvontaa.

Kantaja on myös itse vapaasti päättänyt lomiansa ja vapaapäiviensä ajankohdan ja pituuden. Vastaaja ei ole rajoittanut kantajan oikeutta lomiin tai vapaapäiviin, eikä niiden ajankohdille ole tarvittu vastaajan hyväksyntää. Vastaajan palveluksessa työsuhteessa olevien asentajien varsinainen asennustyö on samanlaista kuin kantajan tekemä asennustyö - alihankintasopimuksin ulkoistettu työ ei voi merkittävästi poiketa vastaajaan työsuhteessa tehtävästä työstä. Kantajan asema on kuitenkin poikennut työsuhteessa olevien asentajien asemasta työajan osalta. Vastaajan työntekijät tekevät työtä työaikalain ja työsuopimuksen mukaisen säännöllisen työajan puitteissa. Asentajat eivät voi vapaasti valita työaikojaan.

Vastaajalla ei ole ollut oikeutta kiinteästi ohjata kantajan tai jonkun muun Osuuskunta K:n työntekijän työtä. Vastaaja on toimittanut osuuskunnalle työtilauksen telefaxilla. Tilauksessa on mainittu työn suorittamisen kannalta välttämättömät ja tarpeelliset tiedot sekä suunnitelmat. Tietojen antaminen on ollut välttämätöntä työn suorittamiseksi. Työ on ollut luonteeltaan selkeästä, ettei työn suorittaja ole voinut itse vapaasti päättää esimerkiksi asennustapaa, vaan se on tullut suorittaa suunnitelmien mukaan. Vastaaja ei ole muulla tavoin ohjannut ja valvonut työn suorittamista. Osuuskunta on työn valmistumisen jälkeen dokumentoinut työsuorituksen siten kuin on sovittu. Tämä on ollut välttämätöntä K:n ja vastaajan laskutusta varten. Vastaajalla ei ole ollut käytännössä edes mahdollisuutta kantajan tai jonkun muun osuuskunnan työntekijän työsuorituksen valvomiseen, koska työsuoritukset ovat tapahtuneet Lapin läänissä, jossa vastaajalla ei ole toimipaikkaa tai edustajia.

Palkka ja korvaukset:

Kantaja kertoo, että hänelle maksettiin sopimuksen mukaan osaksi aikapalkkaa ja osaksi suorituspalkkaa. Kulut eli päiväraha, kilometrikorvaus ja yöpymiskorvaukset korvattiin erikseen. Vastikkeen suuruus tuntipalkaksi muutettuna ei poikkea työsuhteessa yleensä maksettavasta palkkatasosta. Korvauksessa ei ole otettu laskennallisesti huomioon eläke- ja tapaturmavakuutusmaksuja. Sopimuksen mukaan vastaajan suoritus oli veroton nettosuoritus. Kantaja merkitsi vastaajalle toimittamiinsa laskuihin nettosuorituksen ja vastaajan veroviranomaiselle suoritettavan veron määrän.

Vastaaja toteaa, ettei se ole maksanut kantajalle palkkaa, vaan se on maksanut Osuuskunta K:lle sopimuksen mukaiset korvaukset laskujen perusteella. Vastaaja on pidättänyt laskuista ennakkoperintälain 25 §:n mukaisen ennakonpidätyksen, koska Osuuskunta K:ta ei oltu merkitty ennakkoperintärekisteriin. Ennakonpidätys on ollut ennakkoperintäasetuksen 2 luvun 15 §:n 3 momentin mukaan 13 %:n suuruinen, eikä kysymyksessä ole ollut palkasta suoritettava ennakonpidätys. Osuuskunta K:ta on tuloverotuksessa käsitelty elinkeinoyhtymänä, joten myös verottaja on hyväksynyt sopimuksen tarkoittaman toiminnan elinkeinotoiminnaksi.

Osuuskunta K:lle maksetut korvaukset ovat merkittävästi suurempia kuin vastaavasta työstä työntekijälle maksettu palkka. Vastaavaa työtä työsuhteessa tekevän asentajan kuukausipalkka on keskimäärin 2 000 euroa kuukaudessa, kun Osuuskunta K:lle on vuonna 2002 maksettu korvauksia keskimäärin 7 488,49 euroa kuukaudessa (vuonna 2002 5 604,99 ja vuonna 2000 10 701,27 euroa kuukaudessa). Lisäksi vastaaja on korvannut osuuskunnalle kuluja, mikä on tavanomaista vastaavissa alihankintasopimuksissa.

Toimeksiantojen määrä:

Kantaja toteaa tehneensä vuodesta 1992 lukien töitä vain vastaajalle.

Vastaajan mukaan Osuuskunta K:n oikeutta tarjota palveluitaan muille toimeksiantajille ei ole rajoitettu alihankintasopimuksessa. Vastaajan käsityksen mukaan osuuskunta on tehnyt työsuorituksia myös muiden toimeksiantajien lukuun.

Verottajan ja työvoimaviranomaisen näkemys:

Kantajan mukaan verottaja on katsonut kantajan olleen työsuhteessa, koska verottaja on kumonnut osuuskunnan verotuksen vuosilta 1999-2002 ja verottanut tulon kantajan palkkatuloina. Kantaja on ollut ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi Rovaniemen työvoimatoimistoon ja ollut työvoimakoulutuksessa. Näin myös työvoimatoimisto on katsonut kantajan olleen ennen työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumistaan työsuhteessa. Kantaja on saanut kansaneläkelaitokselta työmarkkinatukea, ja työvoimatoimisto on todennut, ettei kantajan osalta ole olemassa työvoimapolitiittista estettä työttömyysedun maksamiselle 1.5.2004 lukien.

Vastaaja toteaa, että verottajan tekemille päätöksille ei voida antaa merkitystä arvioitaessa sopimussuhteen työoikeudellista puolta.

Muita seikkoja:

Kantaja toteaa, ettei hän ole harjoittanut toimintaa yhtiömuodossa, eikä yrittäjävakuutusta ole ollut. Kantajalla ei ollut yrittäjäeläkevakuutusta. Kantaja toteaa, ettei hänellä ole ollut elinkeinolupaa, eikä kaupparekisteri- tai elinkeinoilmoitusta ole tehty. Vastaajan tuli suorittaa ennakonpidätys, eikä kantaja ole ilmoittautunut ennakkoperintärekisteriin.

Vastaaja kertoo luottaneensa kantajan ilmoitukseen siitä, että Osuuskunta K on perustettu ja rekisteröity. Toiminta sopimuksen voimassaoloaikana on tapahtunut osuuskunnan nimissä, joten vastaajalla ei ole ollut aiheita epäillä, etteikö osuuskuntaa olisi merkitty kaupparekisteriin. Sopimuksen vastaajan kanssa on solminut Osuuskunta K, joka on tehnyt sittemmin rauenneen ilmoituksen kaupparekisteriin. Osuuskunnan ei ole tarvinnut tehdä erillistä elinkeinoilmoitusta, koska toimintaa ei ole sopimuksen perusteella aiottu harjoittaa henkilökohtaisesti kantajan toimesta ja nimissä.

Osuuskuntaa ei ole perustettu tai tarkoitettu pelkästään riidan kohteena olevaa sopimusta varten. Osuuskunta on selkeästi ollut kantajan henkilöstä erillinen oikeussubjekti ja toiminut muillakin toimialoilla kuin asennuspalvelualalla.

Osuuskunta K on yritys- ja yhteisötietojärjestelmän rekisteritietojen mukaan merkitty työnantajarekisteriin vuoden 1998 loppuun saakka ja arvonlisäverovelvollisten rekisteriin 31.7.2002 saakka. Osuuskunta K on perustettu ja ilmoitettu rekisteröitäväksi kaupparekisteriin. Rekisteröinti on rauennut 27.1.2001, koska Osuuskunta K ei ollut tehnyt vaadittuja korjauksia. Osuuskunta on muutettu osakeyhtiöksi 20.9.2001, mutta perustaminen on myöhemmin rauennut. Osuuskunta K:lla on ollut yritys- ja yhteisötunnus eli ns. y-tunnus.

Sopimuksen solmimisen jälkeen Osuuskunta K ilmoitti vastaajalle tiedot pankkiyhteydestä ja LY-tunnuksen. Samalla ilmoitettiin kuka on osuuskunnan toimitusjohtaja ja että X toimii osuuskunnan teknisenä johtajana.

Kantaja harjoitti liiketoimintaansa ennen Osuuskunta K:n perustamista toiminimellä DX. DX ja vastaajan välillä oli suullinen sopimus, jonka perusteella vastaaja tilasi asennus- ja muita palveluja DX:ltä. Toiminimellä oli oma toimipiste Rovaniemellä. Vastaaja irtisanoi sopimuksensa toiminimen kanssa 16.6.1997, jonka jälkeen neuvoteltiin uuden alihankintasopimuksen solmimisesta. Kantajan ja vastaajan välillä on vallinnut yhteisymmärrys molempien sopimussuhteiden luonteesta.

Kantaja vetoaa myös siihen, että hänelle on annettu vastaajayhtiön henkilökortti, ja että hän on edustanut vastaajaa työmaakokouksissa, esimerkiksi 9.8.1994. Kantaja sai vastaajalta kutsun tilaisuuteen. Kantajan suorittamat asennustyöt on myös rekisteröity ns. työnohjausjärjestelmään samalla tavoin kuin vastaajan muiden asentajien työt.

Vastaaja toteaa, että palveluiden hankkimista koskeville alihankintasopimuksille on tyypillistä, että toimintaan ei liity merkittävää taloudellista riskiä. Usein alihankkijat toimivat rajoitetuilla markkinoilla niin, että toimeksiantajana saattaa olla vain yksi tilaaja. Tyypillistä on myös se, että alihankkija joutuu ainakin jossain määrin noudattamaan tilaajan antamia ohjeita ja määräyksiä. Lisäksi tavanomaista on se, että alihankkija edustajaa tilaajaa suhteessa kolmanteen siten kuin kantaja on tehnyt. Henkilökortti on annettu kantajalle, jotta hän olisi päässyt kulkemaan vastaajayhtiön työmailla. Asiakasyritykset eivät ole sopimussuhteessa alihankkijaan.

Perustelut

Z on solminut 22.7.1997 sopimuksen palveluiden hankkimisesta perustettavalta Osuuskunta K:lta. Sopimuksen on allekirjoittanut Osuuskunta K / X. Osuuskunnan perustamiskirja on päivätty 4.6.1997 ja nytemmin kumotun osuuskuntalain (247/1954) 13 §:n mukaan ilmoitus perustamisesta olisi tullut tehdä patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämään kaupparekisteriin kahden vuoden kuluessa perustamiskirjan päiväyksestä. Selvityksen mukaan osuuskuntaa ei rekisteröity, ja sen perustaminen on siten rauennut. X katsoo nostamassaan kanteessa, että hänen ja Y:n välillä on ollut työsuhde. Y katsoo, ettei sen ja X:n välillä ole ollut mitään sopimussuhdetta.

Vuosilomalain (272/1973) 1 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan työsopimuslaissa (55/2001) tarkoitettuihin työnantajaan ja työntekijään. Työsopimuslain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan sopimukseen, jolla työntekijä tai työntekijät yhdessä työkuntana sitoutuvat henkilökohtaisesti tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Säännöksen 3 momentin mukaan lain soveltamista ei estä pelkästään se, että työtä tehdään muun muassa työntekijän itse valitsemassa paikassa. Työnteon oikeudellista luonnetta joudutaan kiistanalaisissa tapauksissa arvioimaan kokonaisharkinnalla eikä tarkastelemalla pelkästään työsuhteen yksittäisiä tunnusmerkkejä (HE 157/2000, s. 57).

Työlainsäädännössä vallitsevan pakkosoveltuvuuden periaatteen mukaisesti työlainsäädäntöä on lähtökohtaisesti sovellettava kaikkiin niihin oikeussuhteisiin, jotka tosiasiallisesti täyttävät työsopimuslaissa säädetyt työsuhteen tunnusmerkit. Työsopimus on muotovapaa sopimus, mutta lähtökohtana on se, että osapuolet eivät voi sopimusmuotoiluilla tai omilla käsityksillään oikeussuhteen luonteesta vaikuttaa työlainsäädännön soveltamiseen. Sopimusehdoilla ja osapuolten omilla käsityksillä asemastaan voi kuitenkin olla vaikutusta oikeussuhteen laadun arviointiin, mikäli osapuolet ovat käytännössä toimineet sopimusehtojen ja esitettyjen käsitysten edellyttämällä tavalla. Sopijapuolilla on mahdollisuus vaikuttaa oikeussuhteen luonteeseen työn tekoa ja teettämistä koskevilla päätöksillään. Sopijapuolet voivat siten osoittaa oikeussuhteen luonnetta koskevan tarkoituksensa sopimuksen ehdoilla, joiden

perusteella voidaan päätellä työn tarkoitetun tehtävän itsenäisenä ammatinharjoittajana tai työntekijänä (HE 157/2000, s. 57). Toteen näytetty osapuolten yhteinen tarkoitus ja sen mukainen toiminta käytännössä ovat siten yksi ratkaisussa huomioon otettava tosiasia (TN 1360-99 ja 1361-99). Työneuvosto perusti päätöksensä TN 1293-93 osittain siihen, että osapuolet olivat sopimuksen otsikosta huolimatta mieltäneet oikeussuhteensa muuksi kuin työsuhteeksi ja he olivat toimineet usean vuoden ajan tämän käsityksen mukaisesti.

Nyt käsiteltävässä tapauksessa sopimus on solmittu osakeyhtiön ja perustettavan osuuskunnan kesken. Sopimus on siis kahden yhteisön välinen sopimus. Perustettavan osuuskunnan kanssa solmittua sopimusta edelsi sopimus, joka oli solmittu Y:n ja DX –nimisen toiminimen kanssa. Työskentely ei siten myöskään ennen vuotta 1997 perustunut X:n henkilökohtaiseen sitoumukseen. Vastaajan ja Osuuskunta K:n välinen sopimussuhde alkoi 22.7.1997, ja toiminta jatkui sen perusteella 24.7.2002 saakka. Sopimusta edelsi vastaajan ja DX:n välinen sopimussuhde vuodesta 1992 lukien. Asiakirjojen mukaan koko tarkasteltavana olevana ajanjaksona oikeussuhteen luonnetta ei ole asetettu kyseenalaiseksi. Esitetyn selvityksen perusteella osapuolet ovat toimineet tosiasiallisesti samalla tavoin jo vuodesta 1992 lukien – muodollinen sopijakumppani vain vaihtui vuonna 1997.

Työneuvosto katsoo, että toteen näytettävissä oleva pitkään jatkunut riidaton käytäntö ja siihen liittyvä osapuolten yhteinen tarkoitus ovat ratkaisevassa asemassa arvioitaessa oikeussuhteen luonnetta, mikäli myös olosuhteet käytännössä vastaavat osapuolten tarkoitusta. Esitetyn selvityksen mukaan sopimus on laadittu kahden yrityksen väliseksi. Kun sopimus on solmittu perustettavan osuuskunnan kanssa, ei sopimuksessa ole asetettu kenellekään henkilökohtaista työntekovelvoitetta. Asiakirjojen mukaan perustettavan osuuskunnan lukuun on työskennellyt myös muita henkilöitä kuin X. X on myös voinut järjestellä työnsä ja työaikansa varsin itsenäisesti. Tosiasialliset itsenäiseen työntekoon viittaavat olosuhteet, osapuolten aito tarkoitus järjestää toiminta muuksi kuin työsuhteiseksi sekä toiminnan jatkuminen useita vuosia osapuolten asettamatta keskinäisen oikeussuhteensa luonnetta kyseenalaiseksi puoltavat sitä, että X:n ja Y:n välillä ei ole ollut työsuhdetta eikä vuosilomalaki tule sovellettavaksi.

Mikäli kuitenkin voidaan osoittaa, että järjestelyihin, kuten sopimuksen solmimiseen perustettavan osuuskunnan nimissä, on ryhdytty lainkiertämistarkoituksessa, tulee asiaa arvostella toisin kuin edellä on esitetty (ks. mm. TN 1216-87 ja 1293-92).

Sovelletut lainkohdat

Vuosilomalaki (272/1973) 1 § 1 mom.

Lausunto on yksimielinen. Päätöksentekoon osallistuivat puheenjohtaja Saloheimo, jäsenet Kangasperko, Kaittola, Äimälä, Virtanen, Rusanen, Ahonen ja Eiskonen.